

Zápis z online zasedání Výboru pro práva dítěte

ze dne 30. listopadu 2020

Místo a čas konání: Prostřednictvím Cisco Webex Meetings, Úřad vlády, Strakova akademie, Praha, místnost č. 179, od 9:00 hod

Přítomni: K. Dürichová, D. Hovorka, K. Chábová, P. Kačírková, K. Lach, L. Rybová, E. Petrová, M. Prokeš, A. Redlichová, **K. Šimáčková Laurenčíková** (předsedkyně), P. Šuplerová (zástupkyně M. Šimůnkové), Š. Tyburcová, D. Strupek, Á. Němečková, M. Ďord, K. Lindauerová (zástupkyně K. Bělohávkové), J. Provazníková (zástupkyně L. Kantůrkové),

Omluveni: J. Husák, L. Zícha, K. Bělohávková,

Hosté: D. Lipová, A. Šafařík,

Sekretariát a Sekce lidských práv ÚV: N. Illková (zastupující tajemnice Výboru), H. Válková (zmocněnkyně vlády pro lidská práva), D. Šmídová.

Program:

1. **Zahájení** (K. Šimáčková Laurenčíková)
2. **Aktuální informace** (K. Šimáčková Laurenčíková, H. Válková)
3. **Výsledky průzkumu Příprava mladých dospělých na odchod do dospělého života** (K. Chábová, A. Šafařík)
4. **Ochrana práv dětí ve zdravotnických zařízeních** (Á. Němečková)
5. **Prognóza dopadu COVID-19 na rodiny s dětmi** (D. Lipová)
6. **Rozhodnutí ve věci ERRC a MDAC proti ČR týkající se tzv. kojeneckých ústavů** (E. Petrová)
7. **Různé**

1. Zahájení

Paní předsedkyně přivítala členky a členy Výboru a zahájila zasedání. Uvedla technické pokyny k zasedání v online formátu a představila program.

2. Aktuální informace

Paní předsedkyně poděkovala členům za účast na hlasování o tzv. dětském desateru, které Výbor jednohlasně přijal. Jednalo se o doporučení Výboru pro ochranu práv dětí během covidu, která byla úspěšně schválena a poté zveřejněna na webu a facebooku Úřadu vlády. Jménem paní zmocněnkyně byly všem resortům zaslány dopisy s upozorněním na tento dokument a s žádostí o dodržování doporučení. Pokud budou mít členové Výboru v rámci svých organizací a působnosti chuť tzv. dětské desatero šířit dál a dostat do povědomí co nejširší veřejnosti, bude to přínosné.

Dále paní předsedkyně sdělila, že proběhlo vypořádávání připomínek v rámci návrhu novely tzv. vyhlášky o inkluzi (vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných). Vyhláška upravuje také poskytování pedagogické intervence dětem

se speciálními vzdělávacími potřebami. Návrh novely představený v září 2020 byl hojně připomínkován, další verze novely však stále obsahuje výrazné změny týkající se poskytování pedagogické intervence. Paní předsedkyně vysvětlila, v čem změny spočívají a jaká rizika přinášejí.

Tajemnice poté informovala o tom, že paní zmocněnkyně zaslala dopis ministryni spravedlnosti ohledně opatrovnického soudnictví a spatřovaných problémů v této oblasti. Odpověď prozatím nepřišla, neboť termín pro její zaslání je do konce roku 2020, nicméně od některých soudců a soudkyň sekretariát obdržel zprávu, že se ministerstvo spravedlnosti touto tematikou začalo zabývat. Pokud jde o dopisy zaslání resortům s dětským desaterem, byly zaslány všem resortům a vybraným ministerstvům (MŠP, MPSV, MŠMT, MPO atd.) byly v dopisech upřesněny a zdůrazněny body týkající se jejich působnosti, aby došlo k co nejlepšímu pochopení a adresnosti přijatých doporučení.

A. Redlichová požádala o sdělení bližších údajů k dopisu paní zmocněnkyně k opatrovnickému soudnictví. Dodala, že na začátku října 2020 byl soudům z MŠP odeslán dopis týkající se zvláštních výslechových místností, kde je mj. zmíněna nabídka MV k využívání zvláštních výslechových místností, které má k dispozici Policie ČR. V dopise jsou také soudy dotazovány, jakým způsobem u soudu realizují výslechy dětí, jak zjišťují názory dětí a zda mají takovou výslechovou místnost v budově soudu k dispozici. Na začátku listopadu 2020 proběhla porada ministryně s předsedy krajských soudů, na které byl přednesen problém týkající se specializace soudců na opatrovnické a rodinněprávní soudnictví, zajištění této specializace a počtu soudců přiřazených na uvedené agendy s cílem zjistit tyto stavy také na okresních a obvodních soudech. Až MŠP obdrží odpovědi od všech soudů, výsledky zpracuje do dalšího materiálu.

Paní předsedkyně poděkovala za informace a aktivitu v dané oblasti.

H. Válková k tématu dětského ombudsmana (návrhu zákona o ochránci práv dětí) uvedla, že i přes snahu neziskových organizací se v současné době v Poslanecké sněmovně nedaří z různých důvodů spojených s covidem návrh zákona projednat. Důležité je dostat návrh zákona do prvního čtení, přednost však bohužel dostávají jiná témata. Dále členy Výboru vyzvala, aby jí zasílali témata, která považují za prioritní, aby je případně mohla zmínit ve své řeči při Dni lidských práv, který připadá na 10. prosince. Paní předsedkyně a paní zmocněnkyně vyzvaly členy ke komunikaci směrem k politikům ohledně potřeby přijetí zákona o dětském ombudsmanovi.

Š. Tyburcová sdělila, že vládní návrh novely zákona o zdravotních službách byl stažen z legislativního procesu. Paní předsedkyně doplnila, že poslanecký návrh novely daného zákona prošel prvním čtením.

3. Výsledky průzkumu Příprava mladých dospělých na odchod do dospělého života

K. Chábová a A. Šafařík prezentovaly výsledky průzkumu, který realizovaly během května až srpna 2020 v rámci Nadačního fondu Krok domů. S výzkumnou agenturou se zaměřily na to, jak probíhá příprava mladých dospělých na odchod do dospělého života. Ptali se nejprve zkoumané skupiny a poté zástupců nevládních organizací, pobytových zařízení a pracovníků OSPOD. Do výzkumu se zapojilo všech 14 krajů.

K. Chábová uvedla, že v průzkumu bylo důležité oslovení a spolupráce krajů a pracovníků OSPOD, kteří mají povinnost připravovat mladé dospělé na odchod do dospělého života. Zúčastnilo se všech 14 krajů a zapojilo se cca 300 pracovníků OSPOD, to už poskytlo relevantní vzorek k realizaci průzkumu. Průzkum je ke stažení na webových stránkách NF Krok domů na tomto odkazu: <https://www.krokdomu.cz/media/krokdomu/pruzkum.pdf>

A. Šafařík představila pozadí a cíle výzkumu a jeho metodologii. Uvedla, že hlavním cílem výzkumu bylo sesbírat informace, jakým způsobem se pracuje s mladými dospělými na přípravě na odchod a na čase po odchodu, jaké potřeby mají mladí dospělí a další dotazované skupiny, které mají na odcházení vliv, a získat tipy a podněty na zlepšení situace a spolupráce. Poté uvedla

nejdůležitější zjištění z rozhovorů s mladými dospělými, tedy co mladí dospělí uvedli, že by bylo nejlepší, kdyby se změnilo. Chyběl jim někdo, kdo by je podpořil a motivoval, kdo by s nimi hledal řešení. Pro mladé dospělé je často důležité dokončit střední školu, osahat si reálný život ve startovacích bytech pro středoškoláky, po odchodu potřebují mít dostupné bydlení, finanční zázemí. Mnohokrát bylo zmíněno, že jednorázové projekty jsou hezké, ale nejsou dlouhodobě užitečné, pro mladé dospělé je důležité, aby byly projekty intenzivní, dlouhodobé a praktické. Projekty by se měly týkat nejen finanční gramotnosti, ale i témat jako intimita, sexualita, prevence drogové závislosti, osobnostní rozvoj, motivace atd. Chybí také psychická podpora a návazná péče. Mladí dospělí potřebují vyrůstat v bezpečném prostředí s bezpečnou osobou, která je jejich průvodcem. Sociální pracovníci a pracovnice vnímají, že péče o mladé dospělé, kteří odchází, není dostatečná. Je to dáno řadou důvodů, například tím, že každý pracovník má na starosti asi 80 spisů a čas, který věnuje mladému dospělému, není adekvátní.

K. Chábová doplnila, že potřeby a tipy zpracovaly ke každé skupině, se kterou dělaly kvalitativní rozhovory. Poté představila kvantitativní část studie, konkrétně se věnovala reálné a optimální spolupráci OSPOD s dětmi, zejména osobním návštěvám sociálních pracovníků a pracovnic u dětí, jejich četnosti a délce trvání. Nakonec shrnula závěry jednotlivých částí průzkumu a průzkumu jako celku. Ocenila otevřenost respondentů, jejichž odpovědi jsou inspirací ke zlepšení. Zmínila například přání pracovníků OSPOD, aby existovala platforma na sdílení informací a zkušeností mezi regiony, nebo „online karta dítěte“, kam by jednotlivé osoby pracující s dítětem mohly zapisovat aktuální potřeby, posuny dítěte. Pobytová zařízení, OSPOD, neziskové organizace a další aktéři musí vyplňovat různé dokumenty a formuláře, tyto dokumenty však na sebe navzájem nenavazují a při jejich čtení se zdá, že je každý o jiném dítěti. Mladý dospělý, když opouští pobytové zařízení, často nemá žádnou svoji historii, neví moc o své biologické rodině, nemají fotografie. Jde o evidenci informací na jednom místě. Často také nedochází k využití kurátora pro dospělé, mladí dospělí při odchodu o této možnosti neví, nebo nemají možnost se s ním seznámit a setkat. Jedním ze závěrů průzkumu je zaměřit se na individuální práci s mladým dospělým, naslouchat mu a zapojovat ho do rozhodovacích fází o jeho budoucnosti.

Pro lepší dokreslení K. Chábová a A. Šafařík uvedly citace osob, s nimiž v průzkumu pracovaly. S ohledem na výsledky průzkumu a ochotu krajů v problematikách spolupracovat chystají na příští rok sérii workshopů a plánují tvorbu „metodiky“, ve které se pokusí definovat, jak připravovat mladého dospělého na odchod tak, aby pro něj byl snesitelný a aby se mu podařilo lépe začlenit do společnosti. Dále se chtějí zaměřit na síťování služeb.

V detailech viz podkladové materiály.

Paní předsedkyně poděkovala za představení průzkumu a vyzvala členy k diskuzi.

P. Kačírková poděkovala za provedení a prezentaci průzkumu, považuje ho za velmi důležitý zejména s ohledem na potvrzení jevů z praxe daty. Zeptala se, zda plánují mediální propagaci průzkumu. K. Chábová odpověděla, že k průzkumu 30. září 2020 proběhla tisková konference, pak se ale začala zvedat druhá vlna covidu a začala příprava voleb. Na další medializaci se ale pracuje, chystají online i osobní prezentace.

M. Ďord poděkoval za prezentaci a provedení průzkumu. Položil dotaz MPSV, jak to vypadá s novelou zákona o sociálně právní ochraně dětí, která obsahovala návrh na zaopatření dětí, které opouští ústavní zařízení. Nabyt pocit, že z návrhu, který se dostal ke členům Výboru, byly opomenuty děti, které opouští ochrannou výchovu, léčbu, detenci, případně děti ve výkonu trestu. Dává ke zvážení, zda by Výbor na podporu těchto dětí přijal případně nějaký podnět. Dále uvedl, že se s paní K. Chábovou a A. Šafařík chce pracovníčně spojit ohledně akce chystané na pražském magistrátu a kraji, mělo by se jednat o systém návazné péče podpory mladých dospělých. Nově nabyté zkušenosti by pak mohly být předávány dalším krajům.

D. Hovorka poděkoval za prezentaci průzkumu k mladým dospělým a sdělil, že návštěvy zaměstnanců OSPOD u dětí v ústavech jsou dlouhodobě slabým místem systému, ať už jde o jejich průběh, délku či celkovou kvalitu. Ke zlepšení směřuje projekt MPSV k vyhodnocování

situace dětí v ústavní péči i návrh novely zákona o sociálně právní ochraně dětí (sněmovní tisk č. 911) upřednostňující práci OSPOD a sociálních kurátorů při poskytování pomoci mladým dospělým odcházejícím z ústavní péče. Paní předsedkyně požádala o informace o vývoji zmíněné novely. D. Hovorka doplnil, že vládní návrh novely zákona o sociálně právní ochraně dětí bohužel zatím v Poslanecké sněmovně neprošel prvním čtením. Za strany paní ministryně Maláčové probíhá opakovaná komunikace s poslanci, aby se návrh do konce roku podařilo dostat alespoň do druhého čtení.

Á. Němečková se ke sloům D. Hovorky vyjádřila v tom smyslu, že zmíněná novela byla diskutována na pracovní skupině pro sociálně právní ochranu dětí a nesouhlasí s tím, že v novele dochází ke specifikaci nebo upřesnění součinnosti OSPOD a kurátorů pro mladé dospělé.

L. Rybová navrhla, aby Výbor výzkum usnesením ocenil a požádal MPSV o vyjádření, co chystá a co bude dělat.

Paní předsedkyně vyzvala k reakci také MŠMT. K. Dürichová také poděkovala za prezentaci a výzkum, podělí se o něj s kolegyněmi. Bližší informace zatím o novelách nemůže sdělit, probíhají však jednání o návrhu novely zákona o ústavní výchově. Chystá se také nová koncepce všech pobytových zařízení na další období. Paní předsedkyně požádala, aby k přípravě zmiňovaných dokumentů byli přizváni také experti z Výboru a aby docházelo k proaktivní spolupráci, K. Dürichová souhlasila.

Paní předsedkyně uvedla, že vidí mnoho paralel s reformou péče o duševní zdraví. Mají připravenou metodiku pro tzv. multidisciplinární spolupráci, metodika má tři úrovně a je poměrně dobře zpracovaná. První úroveň podporuje a popisuje, jak má vypadat multidisciplinární spolupráce. Druhá úroveň mapuje a doporučuje ustálené postupy a principy kvalitní spolupráce na plánování dobrého přechodu z instituce do přirozeného prostředí daného člověka. Třetí úroveň říká, jak má vypadat multidisciplinární spolupráce všech klíčových aktérů na úrovni komunity, jak má spolupracovat zdravotní, sociální a případně školský sektor, aby došlo k posílení dobrých mechanismů v životě člověka a aby došlo k prevenci nutné rehospitalizace. Tato metodika by mohla být přínosná také pro síť školských zařízení ústavní výchovy. Existují také škály, jak zmapovat psychosociální kondici dítěte, stav v jakém do služby přichází, pak se provádí „reškálování“ v průběhu služby a škálování při výstupu ze služby. Tato škálování jsou důležitá pro ověření, zda služba má příznivý efekt. Typy škál by nám mohly pomoci identifikovat děti, které potřebují specializovanou podporu, a sledovat, jak služba prospívá. Tyto věci by bylo vhodné zakotvit do standardu kvality služby, třeba i do vzdělávacího standardu pro personál, případně pro ty samotné mladé dospělé, abychom kvalitativně významně posunuli to, jak tento segment služeb funguje, a abychom podpořili redesign služeb. Bylo by potřeba vytvořit vhodnou platformu pro spolupráci resortů, na Výboru nemůžeme jít takto do hloubky. Pokud taková skupina nevznikne z činnosti MPSV či MŠMT, navrhuje, aby byla založena pod Výborem.

K. Chábová plně souhlasila. Uvedla, že mají připraven nový návrh zákona, který má nahradit stávající zákon o ústavní péči. V září 2020 proběhlo jednání s panem premiérem, zda existuje zájem řešit tyto otázky v současném volebním období. Rozhodli se představit návrh zákona zejména na krajích, kterých se hodně dotkne, a soustředit se na prosazení zákona v příštím volebním období, v současném se to nedá stihnout a nevnímala k tomu ani vůli. Chystají se na schůzku s MŠMT, které představilo zajímavé postřehy, a zřejmě dojde k doplnění připomínek do návrhu zákona.

M. Ďord navrhl, aby se na dalším zasedání Výboru řešila problematika zaopatření všech dětí, nejen těch, na které se vztahuje sociálně právní ochrana, ale i těch, které se nachází v léčebnách, detencích a ve výkonu trestu. Obrátil se na paní K. Dürichovou s žádostí o informaci, jak jsou řešeny odchody dětí, které jsou uvězněny a mají odcházení daleko složitější. Z terénu i z médií se dozvídá od ředitelů a ředitelky zařízení, že ze strany ministerstva a krajů není poskytováno žádná metodická podpora. K. Dürichová požádala o upřesnění dotazu. Paní předsedkyně sdělila, že dotaz pochopila tak, že MŠMT (obdobně jako MPSV) by zejména během krizí mělo být entitou, která metodicky vede i ta školská ústavní zařízení, která přímo neřídí a nezřizuje, např. síť

dětských domovů zřizovaných krajem, které ale potřebují řadu jasných informací a metodickou podporu. K. Dürichová uvedla, že to takto vnímáno je. Metodické dokumenty jsou distribuovány nejen na přímo řízené organizace, ale i na kraje, které jsou nositelem informace (případně ochranných pomůcek) a otázkou je, jak je předávají dále. Mají určitou zpětnou vazbu. M. Dord dodal, že mu jde o transparentnost, MPSV má například na svých stránkách metodické pokyny pro poskytovatele sociálních služeb. Pokud jsou informace krajům zasílány, měly by být také zveřejněny.

H. Válková členům Výboru s ohledem na zmiňované návrhy zákonů a novel zákonů sdělila časový výhled a postupy v legislativním procesu (zejména v Poslanecké sněmovně) s ohledem na další volební období. Pokud se mluví o nových zákonech, jejich účinnost v roce 2022 není reálná, spíše až v letech 2023 nebo 2024.

-----Následovala přestávka-----

4. Ochrana práv dětí ve zdravotnických zařízeních

Á. Němečková sdělila, že téma je nyní velmi aktivní a je potřeba věnovat mu pozornost. Téma řešili dlouhodobě už před korona krizí, nicméně od jara 2020 se téma řeší ještě častěji kvůli zpřísnění režimu provozu nemocnic. V mnohých nemocnicích došlo i k zákazu návštěv, který nerespektoval výjimky práv nezletilé pacienty, které byly už od začátku krize stanoveny ve vládním nařízení. V dubnu 2020 dokonce k tomuto tématu vzniklo na MZ metodické doporučení k přítomnosti zákonných zástupců u nezletilých pacientů v době nouzového stavu, které informuje o tom, že by nemocnice neměly plošně zakazovat vstup zákonných zástupců nezletilých dětí k nezletilým dětem. V opačném případě se dopouští porušení české legislativy a legislativy na evropské úrovni. V reakci na tento metodický pokyn a na tlak, který byl vyvíjen ze strany autorit, se situace mírně zlepšila, ale některé nemocnice nadále práva dětských pacientů porušují. Eskalují problémy, kdy nemocnice zakazují vstup zákonných zástupců dětí, a to i u nedonošených dětí, které potřebují být kojeny a potřebují pro svůj psychomotorický vývoj přítomnost alespoň matky. Situace se však týká i dalších dětí, například těch po úrazu, děti se bojí, jsou v neznámém prostředí a to má velký vliv na jejich psychický stav. Na rodiče, kteří se vstupu domáhají, pak nemocnice volají policii nebo je nahlašují na OSPOD, pokud rodiče nechtějí preventivně děti nechat v nemocnici. Vyjmenovala různé situace, ke kterým dochází. V zákoně o zdravotních službách je však právo dítěte na nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce explicitně uvedeno, za předpokladu dodržení následné legislativy. Mnohé nemocnice však mylně uvádějí, že jejich vnitřní řád je nadřazen zákonu. Rodičům často přístup není umožněn ani při dodržení zvýšených hygienických opatření. Představila také další konflikty, ke kterým v rámci této problematiky dochází s nemocnicemi a s městskou policií, a další postupy a možná řešení. Docházelo k desítkám případů, kdy byly děti za pomoci policie vysvobozovány z neoprávněného držení v nemocnicích. Poté uvedla několik konkrétních případů, které ve své praxi řeší. Stává se také, že pokud rodiče podají na nemocnice stížnost, krajské úřady či MZ potom odmítají tyto stížnosti řešit. U fakultních nemocnic dochází k tomu, že stěžovatelům krajský úřad odepíše, že nemocnice je zřizovaná přímo ministerstvem a stížnost má být směřována tam. I když je ale stížnost adresována MZ, ministerstvo poté odpovídá rodičům či jejich právním zástupcům, že sice je nemocnice zřízena ministerstvem, to ale nemá žádné prostředky k tomu, aby po ní mohlo dodržování platné legislativy vymáhat, a mají se tak opět obrátit na krajský úřad. Jedinou možnost, kterou pak zákonní zástupci mají, je jít s nemocnicí do soudního sporu, což je však velmi náročné a dlouhodobé a z hlediska vymáhání práv dítěte v řádu let neperspektivní. Proto by paní Němečková chtěla apelovat na Výbor pro práva dítěte, aby zvážil, zda je vhodné apelovat na MZ, aby provedlo jednání a šetření ve věci porušování práv nezletilých pacientů v nemocnicích a dále zadal MZ podnět pro tvorbu vzdělávací a osvětové kampaně zaměřené na zdravotnický personál a rodiče. Výše zmíněný metodický pokyn se totiž vztahuje pouze na fakultní nemocnice, které se jím musí řídit, kdežto nemocnice zřizované kraji nemusí a je to pro ně pouze doporučující dokument. Dále žádá Výbor,

aby navrhl sekretariátu Rady vlády pro lidská práva realizaci osvětové kampaně zaměřené přímo na děti a jejich povědomí o právech nezletilého v nemocnici. Zákon umožňuje, že pokud je dítě rozumově schopno o zákroku rozhodnout (a nejednalo by se o zákroky zachraňující život dítěte), mělo by dítě mít možnost se k zákroku vyjádřit a jeho názor by měl být respektován. Opět uvedla případy z praxe, kdy uvedený postup nebyl dodržen. Téma práv dětských pacientů je nutné řešit. Odkázala na podkladový dokument, který byl členům zaslán, a ve kterém členové Výboru mohou kliknutím na uvedené odkazy získat další informace. Závěrem poděkovala členům Kanceláře veřejného ochránce práv za spolupráci zejména v oblasti řešení stížností zákonných zástupců na zdravotnická nařízení. Vyzvala k diskusi.

Paní předsedkyně poděkovala za příspěvek a za uvedení do problematiky. Pro další postup navrhuje, aby paní Němečková strukturovaně připravila okruhy, v nichž obsáhne nejčastější problémy v oblasti práv dětských pacientů, aby věc mohla být komunikována s příslušnými útvary. Dále navrhl, aby struktura předcházelo shrnutí relevantních právních předpisů, včetně těch mezinárodních. Vhodné by také bylo připojit statistická data či kvalifikovaný odhad. To vše může pomoci s efektivním řešením problému. Dále sdělila, že na MZ měl vzniknout nový odbor ochrany práv pacientů, ale kvůli nesouhlasu MF nakonec nevznikl. Je potřeba ukázat, že daný problém v současné struktuře MZ není dostatečně personálně expertně pokryt. Bylo by však vhodné, aby se tématu nějaký specializovaný úsek věnoval.

K. Lach vyjádřil souhlas s příspěvkem paní Němečkové, porušování práv dětských pacientů je komplexní záležitost. Liga lidských práv se tímto tématem také dlouhodobě zabývá. Doplnil informace k jednomu z uvedených případů v praxi a postup organizace Liga lidských práv v dané věci.

H. Válková přislíbila paní Němečkové spolupráci, budou spolu v kontaktu.

P. Šuplerová krátce doplnila, že paní Monika Šimůnková, zástupkyně ombudsmana a členka Výboru, kterou dnes paní Šuplerová zastupuje, se tématem přítomnosti zákonných zástupců u dětí ve zdravotnických zařízeních zabývá delší dobu. V létě 2020 se sešla s ministrem zdravotnictví Vojtěchem a jeho náměstkem Policarem, kdy se domluvili na dalších krocích a v budoucnu na vytvoření dokumentu, např. metodického pokynu či „vzorovém“ vnitřním řádu. S ohledem na politický vývoj a změny v obsazení postu ministra zdravotnictví ale zřejmě bude muset být schůzka sjednána znovu. Na konci září 2020 proběhl v Kanceláři veřejného ochránce práv tzv. kulatý stůl s krajskými úřady, kde na téma a podněty s ním souvisejícím bylo znovu upozorněno. Podněty jsou řešeny a některé závěry byly prezentovány již na schůzce s kraji.

Á. Němečková reagovala žádostí, aby byla její organizace příště ke kulatému stolu přizvána také.

Paní předsedkyně navrhl, aby byl k tématu práv dětských pacientů za Výbor zpracován dokument, který byl ve formě podnětu či dopisu adresován MZ s žádostí o separe jednání v této věci. K tomu však potřebujeme dokument, který bude popisovat klíčové okruhy problémů, k nimž na poli práv dětí ve zdravotnických zařízeních dochází, a který by využil data jako kvalifikovaný odhad z praxe. Rada vlády pro duševní zdraví bude znovu projednávat zřízení samostatného útvaru pro agendu ochrany práv pacientů ve struktuře MZ. Výbor by mohl podobný podklad adresovat také tajemnici Rady vlády pro duševní zdraví jako příspěvek za nás k debatě.

Členové Výboru vyjádřili souhlas s navrženým postupem.

5. Prognóza dopadu COVID-19 na rodiny s dětmi

Nadace Sirius nechala zpracovat studii k tématu dopadů pandemie covid na rodiny s dětmi a případných očekávaných rizik, které jsou s covidem spojené a týkají se cílové skupiny rodičů a dětí. Výsledky představila paní Dana Lipová, ředitelka nadace Sirius.

D. Lipová sdělila, že nápad udělat tento výzkum vznikl na konci první vlny covid, neboť zde byla situace, se kterou jsme se dříve nikdo nesetkali. Bylo potřeba odborné vodítka, co by se dalo pro

rodiny s dětmi dělat. Popsala zvolenou metodu výzkumu a uvedla, že první část výzkumu probíhala v květnu 2020, druhá na přelomu června a července 2020. Každé fáze se účastnilo okolo stovky odborníků (akademici, zástupci státní správy a samosprávy, zástupci organizací terénu).

Prvním tématem bylo, jaké problémy odborníci očekávají, že se budou vyskytovat nejčastěji. Zmíněno bylo hlavně finanční zabezpečení rodiny, ztráta finanční stability rodiny (ztráta zaměstnání, stěžejních příjmů, exekuce, zadlužení, až ztráta bydlení), ale také fyzické a psychické vyčerpání rodičů (pečovatelů o dítě), což bylo novinkou a tento problém se potom objevoval i v dalších tématech. Předkládaných problémů bylo celkem 21. Popsala graf ukazující kombinaci dopadu míry závažnosti pro rodinu a očekávaného výskytu. Nejzávažnějšími problémy bylo domácí násilí a závislost na alkoholu nebo nelegálních látkách či lécích. Poté vytvořili index závažnosti problému, výsledkem jsou věci, na které bychom se měli zaměřit a pomáhat v nich.

Druhým tématem bylo, jaké rodiny budou nejvíce zasažené, např. rodiny klasické, nesezdané, složené, pěstounské, rodiny samoživitelů a rodiny, kde pečují o nemocné dítě či dospělého. K problémům s nejvyšším indexem závažnosti zde přibyla ještě závislost související s technikou (závislost na internetu, soc. sítích, hraní počítačových atd.). Za nejhroženější považují odborníci rodiny samoživitelů a rodiny pečující o dítě či dospělého. Z rodin, kde jsou oba rodiče, považovali odborníci za největší hrozbu domácí násilí. To, že se v rodině vyskytují dva dospělí, se odborníkům jeví jako silný protektivní prvek.

Pokud jde o naplňování prognóz, částečně už disponují daty agentury PAQ Research, která od jara 2020 sleduje reprezentativní panel 2 500 respondentů. Domnívají se, že díky programům přijatým MPSV nedošlo u lidí ke ztrátě zaměstnání v takové míře, jak odhadovali experti. Zároveň ale existuje velké množství lidí, u nichž došlo k velké změně v zaměstnání (redukce úvazku, snížení mzdy), zejména u lidí s nestabilním zaměstnáním. Obecně došlo k tomu, že se propadly příjmy domácností a ztenčily se jejich úspory. Největší problémy řeší rodiny s dětmi. Zabývali se také otázkou duševního zdraví (vyčerpání rodičů, rozvíjení deprese atd.), největší nápor je na ženy s dětmi, další skupinou jsou mladí lidé mezi 18. a 26. rokem.

Dále paní Lipová že při procházení prognózy opakovaně naráželi na přímou souvislost s omezením prezenční výuky. České rodiny jsou navyklé, že jim s výchovou dětí pomáhá řada institucí, nyní se veškerá péče přesunula zpět do rodin, ale rodiče stále musí chodit do zaměstnání.

Třetím tématem bylo, jak se obávají o služby, které rodiny využívají (většinou dle zákona o sociálních službách). Dle odborníků jsou pro rodiny s dětmi v daném období nejdůležitější služby jako sociálně aktivizační služby pro rodinu a poradenské služby všech možných druhů (vztahové, rodinné, finanční atd.). Dále se jednalo o služby související se sociálním bydlením (azylové domy, domy na půli cesty, ubytovny atd.). Pokud jde o očekávané problémy ve službách, odborníci označili nízkoprahová centra pro děti, rodinná a mateřská centra a azylové domy atd., a to z důvodu omezení financování ze strany státu a dalších sponzorů. Odborníci také očekávají, že poptávka se zvýší po všech sociálních službách.

Posledním, čtvrtým, tématem bylo, jaká opatření a doporučení odborníci navrhnou. Pokud jde o prevenci či až následné řešení problémů, odborníci se spíše přikláněli k preventivním opatřením. U otázky, zda podpora má být plošná či cílená, byli spíše pro cílenou podporu rodin, které to v dané situaci potřebují. Posledním dilematem bylo podpora služeb vs. finanční podpora ve smyslu dávek či daňových úlev. Zde byl lehký příklon spíše ke službám, nicméně z detailů odpovědí vyplynulo, že dávky považují odborníci také za důležité. Na dotaz, kam byl měl stát v této oblasti zaměřit své investice, se na prvním místě umístilo sociální bydlení, v závěsu byly poradenské služby, dále také terénní a ambulantní služby, překvapivě i sociální práce na školách. Ve službách by se dle odborníků měl změnit hlavně způsob jejich financování zejména v souvislosti s preventivními službami, dále potřeba navýšení kapacit a lepší vymezení obsahu služeb a jejich propojení v terénu. Jako nové služby by zavedli sociální bydlení, služby na zdravotně sociálním pomezí, sociální práce na školách a podpora krizových center specificky pro děti. Finanční služby by se měly změnit, dávkový systém je nepřehledný a jednotlivé dávky mají nízkou flexibilitu. Kromě

individualizace a pružnosti se objevily i názory, že by se měla zavést kontrola, co se s dávkami v rodině děje. K zavádění nových dávek se odborníci nepřiklání.

V podrobnostech viz podkladové materiály (závěrečná zpráva) a webové stránky nadace [ZDE](#).

Paní předsedkyně poděkovala za prezentaci a zajímavá data a vyzvala k diskuzi.

D. Lipová se zeptala, zda by pro Výbor bylo přínosné, kdyby zaslali dokument týkající se odborníky navrhovaných změn a opatření. Paní předsedkyně sdělila, že by považovala za vhodnější zjištění zhutnit do dokumentu, který by mohla paní zmocněnkyně přednést u příležitosti Dne lidských práv. Výbor přijal desatero, které se týkalo krize a porušování práv dětí, nicméně pokud by paní Lipová adresovala Výboru podklady s dlouhodobými dopady covidu na život dětí a rodin jako materiál k dalšímu podnětu Výboru, bylo by to také užitečné. D. Lipová souhlasila, téma je potřeba otevírat.

Á. Němečková poděkovala za zpracování analýzy. Zeptala se, zda by v rámci apelu na vládu mohlo dojít i k doporučení, aby nedocházelo k omezení sociálně aktivizačních služeb pro rodiny, které patřily mezi nejžádanější. Pokud jde o dávky, ptala se, zda se do výzkumu promítly také dávky mimořádné okamžité pomoci z důvodu pandemie covid (např. na zajištění internetového připojení pro děti), neboť MPSV dávku nechtělo propagovat, aby nebyla příliš žádaná.

D. Hovorka poděkoval za prezentaci a uvedl, že za MPSV připravili pracovní manuál k zajišťování sociálně právní ochrany dětí v době pandemie a nouzového stavu. Manuál je určen pro OSPOD a osoby pověřené výkonem sociálně právní ochrany dětí, přičemž plně odpovídá schválenému desateru. Zašle ho členkám a členům Výboru k informaci a rovněž zjistí aktuální informace o vývoji vyplacení dávek mimořádné okamžité pomoci.

D. Lipová v odpovědi na druhou otázku sdělila, že do takových detailů v průzkumu nešli, není si jistá, zda dávka na internetové připojení byla navíc v době konání výzkumu (červen 2020) přístupná. Data o tom, jak dávky byly využity, nemá. Aktuálně se snažili získat spíše o informace o nemocných dětech, jestli se snížily počty ambulancí u dětí, protože rodiče měli strach, že by se v případě hospitalizace dítěte s ním nemohli vidět. Data ale pojišťovny nemají k dispozici.

Paní předsedkyně sdělila, že neomezování sociálně aktivizačních služeb a dalších podpůrných služeb během pandemických opatření je jedno z klíčových doporučení, které Výbor navrhoval už v průběhu jara 2020 a je také v desateru.

M. Ďord poděkoval za příspěvek a zeptal se paní Lipové, zda již na výzkum má nějaké reakce ze státní správy či krajů. Dále se zeptal, zda získané poznatky řešili v souvislosti s přípravou nových evropských fondů a s tím související strategií romské integrace a sociálního začleňování. Obě strategie jsou nyní v přípravě a chystají se k nim akční plány, pan Ďord může zprostředkovat kontakty na osoby zpracovávající tyto dokumenty. Pokud jde o dávky mimořádné okamžité pomoci, již v minulosti sháněl údaje z Úřadu práce a MPSV detailnější informace, může proto nabídnout pomoc v této oblasti.

D. Lipová poděkovala panu Ďordovi za nabídku spolupráce a k prvnímu dotazu sdělila, že reakce je zatím spíše vlažná, ozvala se jen jedna poslankyně z množství oslovených poslanců, kteří se zabývají sociální politikou, a MPSV je přizvalo do pracovní komise primární prevence, jiná schůzka se zatím nepodařila sjednat. K sociálním službám uvedla, že se v létě zúčastnila pracovní skupiny, která řešila, co bude se sociálními službami během druhé vlny pandemie, a MPSV už neplánovalo zavírání služeb, zejména ne asistenčních služeb.

6. Rozhodnutí ve věci ERRC a MDAC proti ČR týkající se tzv. kojeneckých ústavů

E. Petrová z Kanceláře vládního zmocněnce pro zastupování ČR před ESLP představila rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva týkající se umístování dětí do bývalých kojeneckých ústavů ve věci ERRC a MDAC proti ČR. Rozhodnutí je veřejné od 23. 11. 2020.

E. Petrová uvedla, že Evropský výbor rozhodnutí přijal 17. června 2020 a poté následovala asi čtyřměsíční prodleva, ve které Kancelář vládního zmocněnce, která koordinuje implementační proces, mohla komunikovat pouze se státními orgány a případně k rozhodnutí přijmout nějaký postoj, případně napadnout závěry Výboru. Kancelář vládního zmocněnce s rozhodnutím Evropského výboru souhlasí, neboť rozhodnutí věrně odráží situaci v ČR, a po konzultaci s MPSV a MZ poslali Evropskému výboru krátkou implementační zprávu a také oslovili paní zmocněnkyni Válkovou.

Kolektivní stížnost podaly již v roce 2017 dvě nevládní organizace Evropské centrum pro práva Romů a Centrum advokacie pro mentální postižení, mezi hlavní námitky patřilo, že v ČR jsou rutinně umisťovány děti do 3 let věku do dětských domovů pro děti do 3 let (většinou se nazývají „dětská centra“, jedná se o bývalé kojenecké ústavy), dále že jsou diskriminovány děti romského původu a děti se zdravotním postižením. Pro lepší představu uvedla statistiky organizace Lumos o klesajících počtech dětí umisťovaných v uvedených zařízeních, přesto se jedná o stovky dětí. Evropský výbor v rozhodnutí shledal systémové nedostatky, ty nejsou nijak překvapivé, ČR si jich je vědoma a dlouhodobě se jimi zabývá, aniž by však dosáhla nějakého žádoucího pokroku. Rozhodnutí Evropského výboru může být novým impulsem, aby se tato problematika opět dostala do popředí a do pozornosti zejména politiků. Média již informovala o zveřejnění rozhodnutí, v Kanceláři nechali rozhodnutí přeložit a zpracovali krátké shrnutí rozhodnutí dostupné [ZDE](#).

Evropský výbor pro sociální práva shledal, že právní úprava provozování dětských center v zákoně o zdravotních službách je v rozporu s Evropskou sociální chartou a nezaručuje náležitou ochranu a péči dětem do tří let věku (občanský zákoník jasně stanoví přednost náhradní rodinné péče, ale tzv. dobrovolné pobyty obchází systém sociálně-právní ochrany dětí tím, že se zákonní zástupci dítěte mohou dohodnout přímo s ústavním zařízením a dítě je na základě dohody do tohoto zařízení umístěno, aniž by bylo kontrolováno, zda existuje možnost náhradní rodinné péče, jak dlouho dítě v zařízení zůstane). Dále Evropský výbor kritizoval, že nebyla přijata dostatečná opatření pro poskytování služeb dětem do tří let věku v rodinném prostředí a komunitním prostředí rodinného typu; ke snižování počtu dětí v dětských centrech dochází velmi pozvolna (zejména Praha, Středočeský, Ústecký a Plzeňský kraj, v posledních dvou jmenovaných se navíc nachází velkokapacitní kojenecké ústavy). Zařetí Evropský výbor shledal, že nebyla přijata dostatečná opatření k zajištění práva na náležitou ochranu a vhodné služby péče o děti romského původu a děti s postižením do tří let věku; počty těchto skupin dětí v dětských centrech zůstávají vysoké. V závěru nebyla shledána diskriminace dětí romského původu a dětí s postižením.

Důležité nyní je, jak bude probíhat implementace daného rozhodnutí. E. Petrová v krátkosti popsala následný implementační postup (dohled Výboru ministrů Rady Evropy, implementační zprávy české vlády, přijetí obecných opatření k nápravě shledaných porušení). Klíčový je zejména měřitelný pokrok, kterého Česká republika v dané oblasti dosáhne, to znamená, že bude potřeba vykázat nejen to, jaká opatření byla přijata, ale jaké jsou jejich dopady v praxi. Např. zamezení tzv. dobrovolným pobytům, posílení terénních sociálních služeb a alternativních forem péče, analýza potřebnosti posílení přechodné a dlouhodobé pěstounské péče, transformace dětských domovů pro děti do tří let věku. Kancelář vládního zmocněnce oslovila MPSV, MZ a ÚV, od ÚV a MPSV dostali odpověď vstřícnou, MZ odpoví později s ohledem na situaci kolem covidu. Oslovovat budou i hejtmány.

Při implementaci bude Kancelář vládního zmocněnce spolupracovat i s organizací Lumos, která byla vedlejším účastníkem v řízení. Cílem implementace rozhodnutí je podle E. Petrové zajistit dětem, které se ocitnou mimo péči biologické rodiny, lepší podmínky pro jejich vývoj. Náléhavost spatřuje v tom, že každé další dítě do tří let věku umístěné do dětského centra si škodlivé následky umístění do ústavního zařízení ponese celý život. Požádala všechny členky a členy Výboru pro práva dítěte, aby tento vzkaz šířili dál.

V závěru položila dotaz D. Hovorkovi, pokud má dané informace, zda v současné pandemické situaci došlo k pozastavení příprav budoucích pěstounů, jelikož tyto informace má od zájemců o pěstounství.

Paní předsedkyně poděkovala za příspěvek a za práci, kterou paní Petrová vyvíjí k seznámení dotčených resortů s rozhodnutím. Doufá ve zlepšení situace a vyzvala k diskuzi.

M. Ďord se vyjádřil k implementaci a pro informaci členům Výboru sdělil, že probíhá příprava Strategie romské integrace a v jednom z jejích logických rámců s názvem Kapacity pan Ďord napsal několik úkolů pro různá ministerstva, které se týkají sběru dat o počtu a situaci dětí, které jsou v různých typech zařízení, data se týkají i počtu romských dětí v zařízeních. Ve stanovisku Evropského výboru je řečeno, že jedním z velkých problémů v ČR je, že nemá informace o tom, kolik dětí romského původu v zařízeních je. Pak se dotázal, zda MSp nezvažuje i spolupráci s Radou vlády pro záležitosti romské menšiny, mohlo by to být k věci, zejména pokud v rámci Rady vznikne Výbor pro implementaci zmíněné strategie. Dále se paní Petrové dotázal, zda přišly nějaké reakce od příslušných ministerstev v tom smyslu, že by se chtěli jejich představitelé dětem z ústavů omluvit, jako tomu bylo např. v Kanadě. K tomu paní předsedkyně sdělila, že by to mohlo být doporučení k implementaci rozhodnutí, aby představitelé resortů přemýšleli o komunikaci směrem k dětem.

E. Petrová sdělila, že před Evropským výborem pro sociální práva se proti ČR vede další řízení, které zahájilo Evropské centrum pro práva Romů a které se týká sběru dat. Kancelář vládního zmocněnce se už nyní snaží v rámci připomínek např. k Národní strategii práv dětí nebo Strategii sociálního začleňování sběr dat navrhopvat. Nelze dobře navrhopvat opatření pro skupinu zranitelných dětí, když nevíme, o jak velkou skupinu se jedná. Omluvu dětem považuje za zajímavý nápad, je to jedno z možných opatření.

M. Ďord reagoval, že Evropské centrum zveřejnilo výzvu ke sběru dat (zejména ve východních zemích), chce tedy tuto nabídku zprostředkovat zájemcům. Sběr dat by měl začít od ledna 2021, zpráva potom bude zveřejněna v polovině roku 2022.

7. Různé

a. Poděkování paní zmocněnkyně H. Válkové

H. Válková poděkovala všem, paní předsedkyni i členům Výboru pro práva dítěte, za výbornou práci. Uvedla, že spolu sice několikrát nesouhlasili, ale důležitější je, že za nimi zůstanou výstupy, které dali dohromady. Výstupy za rok 2020 jsou obdivuhodné a je to díky Výboru. Chtěla by připomenout, že se Výboru podařilo zpřipomínkovat návrh zákona o ochránci práv dětí (o dětském ombudsmanovi) a také jej zmediovat. Připraveno bylo tzv. dětské desatero, o kterém se určitě zmíní 10. prosince při Dni lidských práv jako o příkladu lidských práv v praxi a jako příkladu výstupu takového pracovního orgánu, jakým je i Výbor pro práva dítěte. Výboru se také podařilo rychle reagovat v dobách covidu, počínaje přítomností otců u porodu, přes doprovázení dětí v nemocnicích a téma kojeneckých ústavů, kterému se ještě budeme věnovat. Ve zmíněných tématech členové ve Výboru fungovali perfektně a paní zmocněnkyně za to Výboru děkuje.

Paní předsedkyně poděkovala za slova ocenění, za dobrou spolupráci a za aktivní pomoc všem, kteří se na činnosti podíleli.

b. Jednání Výboru OSN pro práva dítěte

M. Prokeš sdělil, že bylo potvrzeno, že Výbor OSN pro práva dítěte bude v týdnu od 28. ledna 2021 projednávat ČR. Zatím se neví, zda online. Máme poslední možnost do doplňkové zprávy nestátních organizací zařadit poslední aktualizace stavu dětských práv v ČR za letošní rok. Pokud má někdo něco k doplnění, má to zaslat panu Prokešovi.

Paní předsedkyně všem poděkovala za jednání, popřála všem krásné Vánoce i advent a zasedání ukončila.